

GEOGRAFIJA OKOLJSKIH VIROV

**Dušan Plut: Geografija okoljskih virov.
Znanstvena založba Filozofske fakultete
Univerze v Ljubljani in Oddelek za geografijo,
167 str. Ljubljana, 2011**

Univerzitetni učbenik dr. Dušana Pluta Geografija okoljskih virov je dobrodošel zgodnji odziv na prenovo in aktualizacijo študijskih programov na oddelku za geografijo. Učbenik je sicer skladen s cilji in predmetnimi kompetencami enega temeljnih predmetov v modulu Okoljska in aplikativna fizična geografija na drugi stopnji študija geografije, a bo zaradi bogate vsebine, problemske širine, predvsem pa velikega števila količinskih in kakovostnih argumentov, s katerimi avtor razlaga vlogo posameznih okoljskih virov, dosegel zelo širok krog uporabnikov. Obravnava namreč nadvse aktualne probleme sodobnega sveta in ponuja strokovne podlage za iskanje rešitev, ki so skladne s trajnostno paradigmo.

Okoljski viri zagotavljajo temeljne ekosistemske storitve oziroma pogoje za življenje, nas oskrbujejo s surovinami, energijo, zagotavljajo biotsko pestrost, imajo potencial za čiščenje in nevtralizacijo človekovih vnosov, ali pa se adaptirajo na posege ter dolgoročno vzdržujejo dinamično ravnovesje, kar je temeljni cilj za zagotavljanje trajnosti.

Učbenik je razdeljen na osem vsebinskih sklopov (poleg uvoda, zaključka ter obsežnega seznama literature in virov), kjer so predstavljeni številni problemi in aktualni ter pretekli načini izkoriščanja okoljskih virov, ki so bili povod za razmišljanja o tem, kako usmerjati razvoj, da jih ne bi še naprej prekomerno izčrpavali in zmanjševali možnosti ter pričakovanja bodočih generacij do kakovostnih ekosistemskih storitev.

Glede na to, da je učbenik primarno namenjen študentom geografije, je zelo poučno uvodno poglavje, v katerem avtor nakaže pomen in vlogo stroke pri razlagi okoljskih virov. Njihove tipologije pa so dobra podlaga za nadaljnje razlage, kjer je z vidika trajnosti zanimiva predvsem tipologija virov glede na zaloge in prilive. Avtor opozarja še na razlike pri njihovih razlagah v različnih virih, zaključuje pa s sintezno tipologijo, ki izhaja iz varovalnih in razvojnih izhodišč.

Kot enega izmed najpomembnejših okoljskih virov je v drugem vsebinskem poglavju izpostavil biotsko raznovrstnost, in to na vseh nivojih (ekosistemska, vrstna, genska), kjer opozarja še na njen posredni in neposredni pomen za dolgoročno ekosistemsko ravnovesje. Izpostavi tudi prevladujoče pritiske, ki negativno vplivajo na raznovrstnost, in poglavje zaključuje z razlago pomena varovanja biotske pestrosti ter iz tega izhajajočih domačih in mednarodnih dokumentov, ki opredeljujejo njeno varovanje. V nadaljevanju podrobneje opiše celo paleto ekosistemskih storitev v različno produktivnih ekosistemih ter njihov pomen za človeka.

Glede na to, da je v uvodu okoljske vire definiral kot tiste dele narave, ki človeku zagotavljajo dobrine, je med njih uvrstil tudi prostor oziroma njegovo rabo, ki postaja s hitro rast-

jo prebivalstva in njegovih potreb po prostoru vedno pomembnejši kazalnik zmanjševanja okoljskih virov. Zelo informativne so primerjave o rabi prostora med posameznimi regijami in državami in posledično tudi opozorila o prekomerni rabi, ki v nekaterih regijah že močno presega nosilne sposobnosti.

V dveh obsežnih ter zelo pregledno strukturiranih poglavjih so združeni obnovljivi (Sonce, biomasa, voda, veter, geotermalna energija, zrak in prst) in neobnovljivi (fosilni, uran, mineralni) okoljski viri. Za vsakega med njimi je razložen njihov pomen, obseg ter prisotnost po svetu in v Sloveniji. Razlage argumentira s številnimi podatki in primerjavami pa tudi s predstavitevjo okoljskih učinkov njihove rabe.

Sklepni poglavji avtor namenja še razlagi pomena sonaravnega upravljanja oziroma gospodarjenja z naravnimi viri. Izhodiščno analizo stanja je avtor nadgradil s predstavitevjo konceptov 'merjenja' nosilne sposobnosti: od dilem z določanjem zgornjih meja zmogljivosti okolja do koncepta ekoloških odtisov in okoljskega prostora in končne razlage ter priporočila, kako zasnovati trajnostno upravljanje z okoljskimi viri. Vsebinsko zaokroži še s predstavitevjo (ne)sonaravnega gospodarjenja z okoljskimi viri v Sloveniji oziroma s sintezno ponazoritvijo prednosti, pomanjkljivosti, priložnosti ter nevarnosti, s katerimi se na tem področju sooča naša država.

Učbenik odlikuje obilica informacij, podatkov pa tudi primerjav, zaradi pestrosti in večplastnosti obravnavane problematike mestoma celo presega zahtevnost in informativnost študijskega učbenika in bo poučno ter koristno branje širši strokovni javnosti. Z doslednim in sprotim citiranjem uporabljene literature in virov avtor omogoča bralcu, da spozna tudi številne tuje in domače avtorje in vire za pridobivanje aktualnih informacij o okoljskih virih. Ker je tekst dokaj zahteven in strnjen, njegovo preglednost in nazornost povečujejo številne slike in preglednice.

Metka Špes